

we can conclude that the effect of adaptive mechanisms on the process of formation of the individuality of professional of social work at the educational institution caused by subjective and objective factors, which include the content and organization of educational process in higher education, professional work of social institutions, state and non-governmental organizations, groups and individuals to provide care and support people who find themselves in a difficult situation.

The results of the survey showed the need to improve the adaptation mechanisms on the process of formation the individuality of professional of social work in educational establishment.

The mechanism of functioning of social work regarding adaptive mechanisms in the process of formation the personality of the future expert of social work, its regulatory and legal framework, objectives and priorities of social policy and resolution of social problems in the life of each student, which includes active adaptation to new conditions of life, including a radically new activity, adapting to a

new social environment needs further consideration.

REFERENCES:

1. Шапар В.Б. Психологічний тлумачний словник. Х., 2004. 640 с.
2. Левківська Г.П., Сорочинська В.С., Штифурак В.С. Адаптація першокурсників в умовах вищого навчального закладу освіти: навч. посібник. К.: Либідь, 2001. 128 с.
3. Кармадонова Т.М. Адаптаційні процеси соціалізації особистості в навчальному процесі у вищій школі. Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Філософія. Психологія. Педагогіка. 2011. № 3. С. 29–33.
4. Толковый словарь русского языка: 80 000 слов и фразеологических выражений. 4-е изд., дополн. / Авт.-укл. С.И. Ожегов, Н.Ю. Шведова. М.: Азбуковник, 1997. 944 с.
5. Балахтар В.В. Проблеми адаптації студентів першокурсників до навчання у ВНЗ. Криворізький державний педагогічний університет: зб. наук. пр.: Проблеми компетентнісного підходу у підготовці майбутніх вчителів: тенденції та перспективи. Кривий Ріг, 2012. С. 57–62.

УДК 378.14.015.62

ДИНАМІКА ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ФІЗИЧНИХ ТЕРАПЕВТІВ ДО ВИКОРИСТАННЯ ФІЗКУЛЬТУРНО-ОЗДОРОВЧИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Бурка О.М., старший викладач
кафедри спеціальної освіти та реабілітології
Запорізький національний технічний університет

У статті висвітлено результати дослідження динаміки готовності майбутніх фахівців із фізичної реабілітації до використання фізкультурно-оздоровчих технологій у процесі навчання в бакалавраті. Виявлено статистично достовірну позитивну динаміку рівня готовності в експериментальній групі, порівняно з контрольною, а також відмінності між групами в рівні готовності наприкінці дослідження. Отже, підтверджено ефективність запропонованої моделі підготовки майбутніх фахівців із фізичної реабілітації до використання фізкультурно-оздоровчих технологій.

Ключові слова: фізичний терапевт, фізкультурно-оздоровчі технології, професійна підготовка.

В статье описаны результаты исследования динамики готовности будущих физических терапевтов к использованию физкультурно-оздоровительных технологий в процессе обучения в бакалавриате. Выявлено статистически достоверную позитивную динамику уровня готовности в экспериментальной группе, по сравнению с контрольной, а также отличия между группами в уровне готовности в конце исследования. Следовательно, подтверждено эффективность предложенной модели подготовки будущих специалистов по физической реабилитации к использованию физкультурно-оздоровительных технологий.

Ключевые слова: физический терапевт, физкультурно-оздоровительные технологии, профессиональная подготовка.

Burka O.M. DYNAMICS OF FUTURE PHYSICAL THERAPISTS' READINESS TO APPLY FITNESS AND HEALTH TECHNOLOGIES

The article outlines the results of the study on the dynamics of future physical rehabilitation specialists' readiness to apply fitness and health technologies in the course of their study in the baccalaureate. The positive dynamics in the readiness level was revealed in the experimental group as compared to the control group, as well as in the readiness level at the beginning and at the end of the study. The effectiveness of the proposed

model for training future specialists in physical rehabilitation to apply fitness and health technologies was statistically verified.

Key words: *physical therapist, fitness and health-improving technologies, professional training.*

Постановка проблеми. Останнім часом через зниження якості життя, що стає причиною погіршення стану здоров'я громадян нашої країни, а також зменшення тривалості активного періоду їхньої життєдіяльності великого соціального значення набуває корекція стану здоров'я немедикаментозними засобами. Цю функцію в системі охорони здоров'я виконують фізичні терапевти, професійним завданням яких є системний вплив на організм за допомогою фізичних вправ та інших засобів фізичної реабілітації [2].

Запорукою забезпечення високого рівня послуг, що надаються фізичними терапевтами, є якісна професійна підготовка, необхідність якої відображено в державних документах.

Наприклад, професію фізичного терапевта можна побачити в таких переліках: напрямів, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра; галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти; спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційними рівнями спеціаліста та магістра.

Утім, треба зазначити, що спеціальність 227 «Фізична терапія, ерготерапія» (галузь знань 22 «Охорона здоров'я», освітня програма «Фізична реабілітація») до 2015 р. мала інші характеристики – галузь знань 0102 «Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини», напрям підготовки 6.010203 «Здоров'я людини», спеціальність «Фізична реабілітація». Однак відповідність між національним та інтернаціональним тлумаченнями термінів «фізична реабілітація» та «фізичний терапевт» [2] зумовлює доцільність використання для підготовки фахівців-фізичних терапевтів базису попередньої спеціальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Професійній підготовці фізичних терапевтів/фізичних реабілітологів присвячено роботи багатьох вітчизняних авторів. Поки що проаналізовано склад програм підготовки та дисципліни, які формують теоретичні знання медико-біологічного напрямку, педагогічний досвід, практичні вміння та навички (А. Вовканич, С. Городинський); досліджено роль і місце фахівців із фізичної реабілітації в системі охорони здоров'я (А. Вовканич, Є. Приступа); виокремлено відмінні риси підготовки студентів за кордоном (Н. Белікова, Ю. Лянний).

Велику увагу приділено формуванню професійної (Д. Воронін), діагностичної (А. Фастівець) та інших компетенцій фахівців із фізичної реабілітації. У роботах авторів висвітлено шляхи оптимізації підготовки через підвищення частки практичного навчання в загальному змісті вищої освіти. Досліджено питання професійної реалізації фахівців із фізичної реабілітації в оздоровчих клубах, умови якісної підготовки й працевлаштування та інше [1].

Розвиток професійної діяльності фахівців із фізичної реабілітації останнім часом охоплює ще один комплексний засіб корекції стану здоров'я – фізкультурно-оздоровчі технології (далі – ФОТ).

Упровадження цього засобу в систему відновлення здоров'я підкріплюється результатами чисельних наукових досліджень. Зокрема, доцільність їх використання в дошкільних закладах як засобу профілактики та виховання дітей доведено С. Крошкою та О. Матліною. Ефективність впровадження ФОТ у фізичному вихованні дітей шкільного віку з метою розвитку фізичних якостей, соціальних навичок, підвищення імунітету та прискорення процесів адаптації виявлено М. Верховською, М. Носко, В. Черній. Дієвість ФОТ як засобу корекції стану здоров'я студентів доведено В. Іваночко та Т. Лосік. Ефективність ФОТ для підтримки та відновлення знижених або втрачених функцій у чоловіків і жінок першого та другого зрілого віку виявлено О. Благій, В. Кашубою, С. Юрчук. Результативність ФОТ у фізичному вихованні осіб, які мають відхилення в здоров'ї, доведено в роботах І. Грибовської, В. Іваночко, О. Кирилова, Н. Князевої, А. Курилова, В. Мітюкова, П. Писаренко, С. Юр'євої, А. Яроша та інших дослідників [1].

Визначена дослідниками дієвість, варіативність і доступність ФОТ, а також різносторонність сфер їх можливого використання висуває ці технології на провідні позиції серед засобів фізичної реабілітації.

Утім, доводиться констатувати, що, незважаючи на численні наукові публікації, присвячені підготовці майбутніх фахівців із фізичної реабілітації, дослідження з питання формування в них готовності до використання фізкультурно-оздоровчих технологій дотепер не проводилося.

Постановка завдання. Метою статті є висвітлення результатів експерименту, присвяченого формуванню готовності майбутніх фахівців із фізичної реабілітації

до використання фізкультурно-оздоровчих технологій.

Для реалізації поставленої мети нами було виконано такі завдання:

1. Висвітлено систему оцінювання рівня готовності майбутніх фізичних терапевтів до використання фізкультурно-оздоровчих технологій.

2. Проаналізовано зміни в рівні підготовки майбутніх фізичних терапевтів, що відбулися завдяки впровадженню авторських інновацій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Експеримент відбувався протягом 2014–2018 рр. Його тривалість зумовлена терміном навчання на бакалавраті. У дослідженні брали участь 276 студентів спеціальності «фізична реабілітація», поділених на чотири групи.

Дві експериментальні групи (далі – ЕГ) на початку та наприкінці дослідження формувались зі студентів IV курсу спеціальності «фізична реабілітація» факультету управління фізичною культурою та спортом Запорізького національного технічного університету – кількістю по 70 осіб. До контрольних груп (далі – КГ) входили студенти Запорізького національного університету тієї самої спеціальності – по 68 осіб у кожній групі. За рівнем підготовленості студентів, матеріально-технічним забезпеченням, кадровим складом і термінами підготовки групи були приблизно однаковими.

Дослідження складалось із проведення чотирьох вимірювань і наступних порівнянь отриманих показників рівня готовності, поділених на два етапи.

Перший етап складався з діагностики рівня готовності в студентів IV курсу у 2014 р., другий – у четвертокурсників у 2018 р. Експеримент ґрунтувався на дослідженні непов'язаних вибірок.

Порівнянню підлягали результати вимірювання:

– між КГ та ЕГ на початку експерименту (2014 р.) та наприкінці дослідження (2018 р.);

– у КГ на початку та наприкінці дослідження;

– в ЕГ на початку та наприкінці дослідження.

Підготовка КГ відбувалась за стандартними навчальними планами вищих навчальних закладів. ЕГ навчалась за авторською моделлю формування готовності майбутніх фізичних терапевтів до використання фізкультурно-оздоровчих технологій.

Відмінності між ЕГ та КГ полягали у впровадженні в навчальний процес визначених автором педагогічних умов, що забезпечували формування одинадцяти ознак готовності до використання ФОТ у професійній діяльності.

Впроваджені педагогічні умови стали підґрунтям чотирьохетапного процесу підготовки та реалізовувались через введення інноваційних засобів навчання в дисциплі-

Таблиця 1

Методи оцінювання готовності майбутніх фахівців фізичної реабілітації до використання ФОТ

Компоненти	Ознаки	Діагностичні методи
Комунікативний	Соціальна компетентність	Методика «Комунікативних та організаторських здібностей» (КОЗ)
	Дотримання соціальних, етичних і моральних норм	«Тест комунікативної толерантності»
	Педагогічні вміння	Методика «Ситуаційні задачі»
Соматичний	Знання про будову, функції та стани людського тіла	Тестування знань
	Стремління до підтримки здоров'я та фізичної форми	Особистісний опитувальник «Рівень стремління до підтримки власного здоров'я»
Особистісний	Відповідальність	«Відповідальність як системна якість особистості»
	Орієнтованість на професійну самореалізацію	«Багатомірний опитувальник самореалізації особистості»
	Уміння залучати клієнтів до сумісного тренувального процесу	Експертна оцінка
Фізкультурно-практичний	Знання з теорії та методики фізичного виховання	Тестування знань
	Володіння сучасними фізкультурно-оздоровчими методиками	Експертна оцінка
	Уміння з розроблення та коригування програм оздоровлення	Експертна оцінка

Таблиця 2

Динаміка рівня готовності майбутніх фізичних терапевтів до використання ФОТ експериментальної та контрольної груп (загальний показник)

Група	Середній бал		Сума рангів		U	p	Стат. гіп.
	2014	2018	2014	2018			
КГ	3,147±0,11	2,9±0,1	4900,5	4415,5	2069,5	0,291	H ₀
ЕГ	2,99±0,11	3,6±0,15	5031	4839	375	0,001	H ₁

Де, U – показник емпіричного значення критерію Манна-Вітні; p – рівень статистичної значущості; Стат. гіп. – результат прийняття статистичної гіпотези; H₀ – нульова гіпотеза; H₁ – альтернативна гіпотеза.

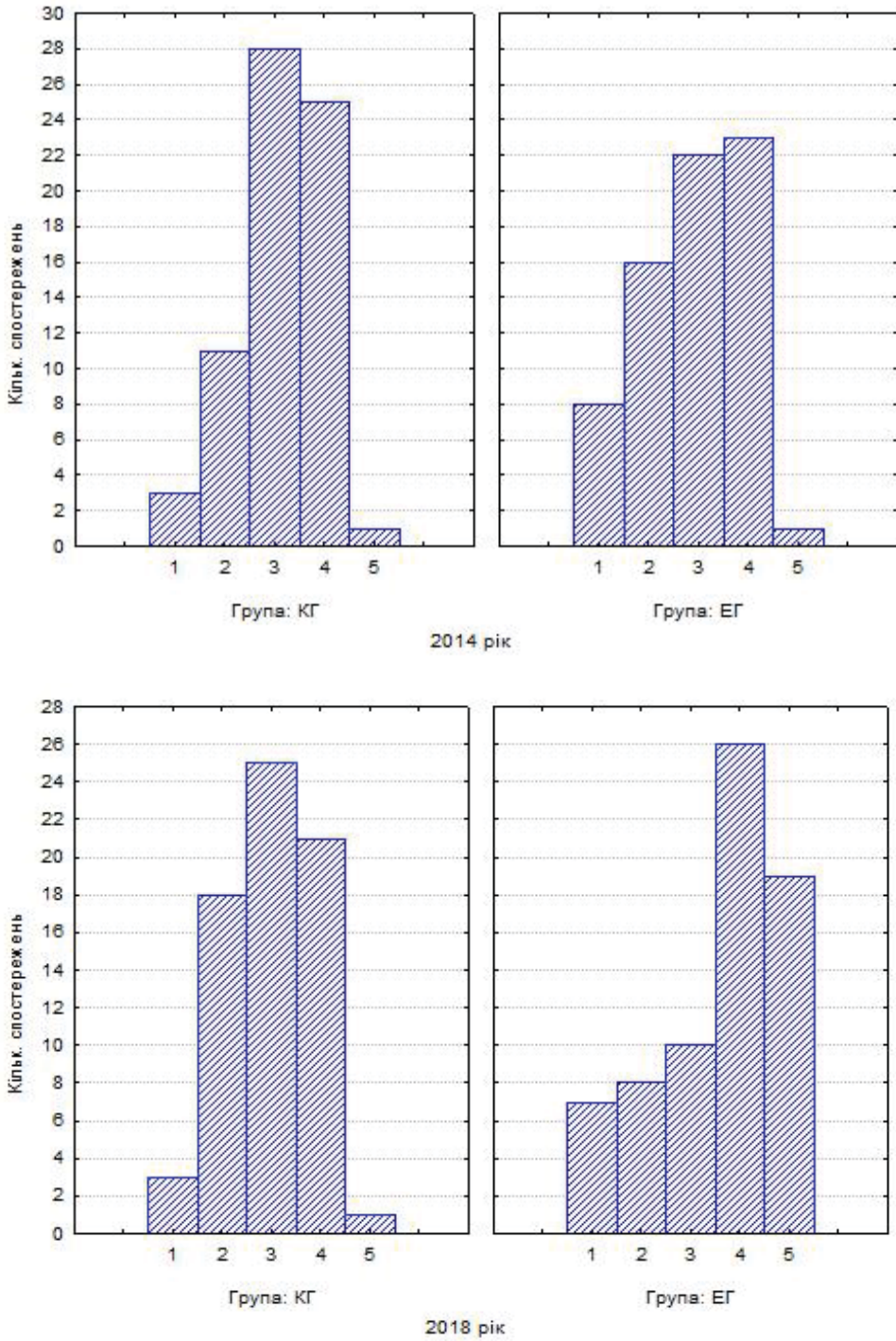

Рис. 1. Динаміка рівня готовності майбутніх фізичних терапевтів до використання ФОТ

ни «Вступ до спеціальності», «Біомеханіка», «Спортивно-педагогічне вдосконалення», «Теорія і технології оздоровчо-рекреаційної рухової активності», а також виробничу практику.

Визначення рівня готовності відбувалось на основі двох попередніх досліджень.

Завданням першого було визначення компонентів та ознак готовності майбутніх фізичних терапевтів до використання ФОТ за допомогою методів експертної оцінки та факторного аналізу.

Друге дослідження полягало в розробленні діагностичної системи та уніфікації норм визначених методик.

Результати обох досліджень подано в таблиці 1.

Оцінка рівня готовності відбувалась за спеціально розробленою кваліметричною моделлю. Використання обраного методу зумовлюється необхідністю кількісного оцінювання якості готовності, що формується, а також поєднанням показників кількох ознак в єдину оцінку [3].

Для обробки результатів експерименту було використано метод порівняння даних за критерієм Манна-Вітні, що є засобом встановлення різниці в рівні готовності в непов'язаних вибірках [4].

Зокрема, було виконано:

- оцінку рівня сформованості чотирьох компонентів готовності майбутніх фізичних терапевтів до використання ФОТ в ЕГ та КГ, а також визначення наявності статистично достовірних відмінностей у рівні готовності між групами на початку експерименту у 2014 р.;

- оцінку рівня готовності майбутніх фізичних терапевтів до використання ФОТ і встановлення наявності статистично достовірних відмінностей між КГ та ЕГ наприкінці експерименту у 2018 р.;

- визначення динаміки рівня готовності майбутніх фізичних терапевтів до використання ФОТ.

Інтерпретація результатів відбувалась за визначеними під час пілотного дослідження нормами оцінки рівня готовності до використання фізкультурно-оздоровчих технологій.

Результати проведеного дослідження виявили особливості процесу підготовки спеціалістів із фізичної реабілітації. Наприклад, на початку експерименту КГ мала загальний показник готовності майбутніх фізичних терапевтів до використання ФОТ 0,74, що відповідає «середньому рівню» згідно з визначеними нами нормами.

Окремо за показниками виявлено, що всі чотири компоненти готовності до використання ФОТ (комунікативний, особистісний,

соматичний і фізкультурно-практичний) мають приблизно однаковий рівень. У процентах показники перебувають у межах від 71,42% в комунікативному, до 75% – у фізкультурно-практичному критерії.

У свою чергу, ЕГ мала показник 0,72, що також прирівнюється до «середнього рівня» готовності до використання ФОТ. Експериментальна група мала схожу з контрольною групою ситуацію з рівнем сформованості окремих компонентів. Однак цікавим є факт, що особистісний критерій мав суттєву різницю, порівняно з цим показником у контрольній групі (66,6% в ЕГ та 73,3% в КГ). Причиною зацікавлення таким низьким рівнем сформованості цього критерію є розуміння того, що особистісні риси – це один із чинників вибору та навчання спеціальності.

Отримані дані за загальним показником демонструють відсутність статистично достовірної різниці, це свідчить про те, що між контрольною та експериментальною групами не було відмінностей.

Очікувано те, що результати порівняння підтвердили однорідність груп студентів, що брали участь у дослідженні.

Згідно з планом експерименту, було визначено та порівняно показники готовності майбутніх фізичних терапевтів до використання ФОТ наприкінці експерименту у 2018 р.

Визначення рівня готовності до використання ФОТ відбувалось за тією ж авторською методикою та було засновано на оцінці показників готовності за допомогою критерію Манна-Вітні.

Порівняння даних за критерієм Манна-Вітні виявило статистично значущі відмінності ($p < 0,05$) в порівнянні показників загального показника готовності між контрольною та експериментальною групами наприкінці дослідження.

Отримані дані показали, що рівень готовності майбутніх фізичних терапевтів до використання ФОТ у контрольній групі знизився, але залишився в межах норм «середнього» рівня.

Що стосується експериментальної групи, то загальний показник готовності дорівнює 0,79, що відповідає рівню «вище за середній». Отриманий результат демонструє, що процес підготовки експериментальної групи був більш ефективним, ніж у контрольній.

Варто звернути увагу, що три з чотирьох критеріїв мають достовірні відмінності. В ЕГ комунікативний критерій збільшився на 5%, тоді як у КГ він залишився на тому самому рівні, що й на початку дослідження. Особистісний показник у контрольній групі знизився на 7% і став дорівнювати початково-

му результату в експериментальній групі. В ЕГ, у свою чергу, він зріс майже на 14%, що є найбільшим зростанням показника серед усіх критеріїв обох груп. Соматичний компонент у КГ також залишився на рівні початкового значення, коли в ЕГ він збільшився на 9%.

Вимірювання динаміки рівня сформованості фізкультурно-практичного компонента виявило його збільшення на 5% (з 0,44 на початку до 0,47 наприкінці дослідження) в експериментальній групі, показник у контрольній групі залишився на початковому рівні та складає 0,45. Порівняння отриманих даних за критерієм Манна-Вітні показало відсутність суттєво значимих відмінностей ($p=0,05$) у цьому компоненті.

Для встановлення динаміки готовності майбутніх фізичних терапевтів до використання ФОТ рівні сформованості компонентів було представлено у вигляді п'ятибальної шкали: 1 бал – низький рівень; 2 бали – нижче за середній; 3 бали – середній рівень; 4 бали – вище за середній; 5 балів – високий рівень.

Результати визначення рівнів готовності за загальним показником подано в таблиці 2.

Як бачимо з таблиці 1, динаміка показників за загальним рівнем готовності в контрольній групі не має статистичного підтвердження, а в експериментальній – спостерігається підвищення рівня готовності.

Дані, отримані після порівняння результатів дослідження, вказують на більш ефективний процес підготовки майбутніх фізичних терапевтів до використання ФОТ в експериментальному ВНЗ.

Динаміку рівня готовності майбутніх фізичних терапевтів до використання фізкультурно-оздоровчих технологій (підсумкова шкала системи оцінки) у контрольній та експериментальній групах зображено на рисунку 1.

Висновки з проведеного дослідження. Статистична обробка даних, отриманих у процесі експерименту, засвідчила ефективність використання запропонованого чотирьохетапного процесу підготовки майбутніх фахівців із фізичної реабілітації до використання фізкультурно-оздоровчих технологій. Це підкріплюється тим, що порівняння загального показника готовності в ЕГ та КГ за допомогою критерію Манна-Вітні засвідчило достовірні відмінності ($p<0,05$) між рівнем підготовки груп. А також порівняння отриманих даних на початку та наприкінці дослідження виявило достовірне підвищення рівня готовності в експериментальній групі, тоді як у контрольній групі статистично достовірні зміни були відсутні.

Перспективи подальших досліджень полягають у розробленні методичного забезпечення дисциплін для фахівців спеціальності «Фізична терапія, ерготерапія» («Фізична реабілітація»).

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бурка О.М. Постановка проблеми підготовки реабілітологів до використання фізкультурно-оздоровчих технологій. Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки. 2017. № 3 (308). С. 247–254.
2. Герцик А.М. До питання тлумачення основних термінів галузі фізичної реабілітації (продовження). Бюлетень Української асоціації фахівців фізичної реабілітації. 2009. № 2. С. 4–6. URL: http://www.physrehab.org.ua/tl_files/Files/bulletins/Buletен_02_ua_web.pdf
3. Лопатников Л.И. Экономико-математический словарь: словарь современной экономической науки. 5-е изд., перераб. и доп. М.: Дело, 2003. 520 с.
4. Nachar N. The Mann-Whitney U: A Test for Assessing Whether Two Independent Samples Come from the Same Distribution. Tutorials in Quantitative Methods for Psychology. 2008. Vol. 4 (1). P. 13–20.